

Dirk Geldof, ***Superdiversiteit, hoe migratie onze samenleving verandert***. 2013 5^e druk

Geldof is doctor in de politieke en sociale wetenschappen. Hij heeft daarnaast jaren in de gemeenteraad van Antwerpen gezeten. Ook publiceerde hij het boek *Onzekerheid, Over leven in de risicomaatschappij*.

In de inleiding van zijn boek *Superdiversiteit* stelt hij dat multiculturele diversiteit een gegeven is in onze samenleving en dat het de vraag is hoe we ermee omgaan. Hoe kunnen we polarisatie vermijden en de kwaliteiten van alle mensen in onze samenleving benutten? Het boek wil een overzicht geven van de superdiversiteit in Europa en een opstap naar de 'noodzakelijke normalisering van superdiversiteit en interculturalisering die we in onze samenleving en in alle maatschappelijke sectoren nodig hebben.' (9) Het boek verkent de overgang, nu polariseren onderwerpen over migratie in de samenleving. Hoe lang dwingen wij elkaar nog in wij/zij posities? Het boek onderzoekt de kosmopolitische blik. 'Want enkel samen maken we de toekomst van ons land, die vertrekt vanuit onze steden.'

Samenvatting door Wies Houweling

Dirk Geldof is doctor in de politieke en sociale wetenschappen. Hij heeft daarnaast jaren in de gemeenteraad van Antwerpen gezeten. Ook publiceerde hij het boek *Onzekerheid, Over leven in de risicomaatschappij*.

Het boek is geschreven gericht op de Belgische samenleving, hij kent de Nederlandse samenleving ook en verwijst naar overeenkomsten en verschillen.

In de inleiding stelt hij dat multiculturele diversiteit een gegeven is in onze samenleving en dat het de vraag is hoe we ermee omgaan. Hoe kunnen we polarisatie vermijden en de kwaliteiten van alle mensen in onze samenleving benutten. Het boek wil een overzicht geven van de superdiversiteit in Europa en een opstap naar de 'noodzakelijke normalisering van superdiversiteit en interculturalisering die we in onze samenleving en in alle maatschappelijke sectoren nodig hebben.' (9) Het boek verkent de overgang, nu polariseren onderwerpen over migratie in de samenleving. Hoe lang dwingen wij elkaar nog in wij/zij posities. Het boek onderzoekt de kosmopolitische blik. 'Want enkel samen maken we de toekomst van ons land, die vertrekt vanuit onze steden.'

1. Van gastarbeid tot superdiversiteit

Om superdiversiteit te begrijpen moeten we de geschiedenis van onze migratie kennen en ons bewust zijn dat het een integraal deel is van onze samenleving en onze geschiedenis.

Hij vertelt dan het verhaal over de Belgische geschiedenis. België en Nederland zijn immigratielanden geworden. In het interbellum kwamen de eerste Italianen, Polen en Tsjechen die werkten in de kolenmijnen (3,5%). Onmiddellijk na de 2^e Wereldoorlog kwamen er voor de opbouw vele arbeidskrachten uit Italië en Polen 100.000. (4,3% 1947). De regering was actief op zoek en sloot contracten af met de landen van herkomst. Vanaf de jaren 60 is zij actief op zoek naar arbeidsmigranten in Marokko en Turkije. De aanvankelijke bedoeling van de werkers, meestal mannen, was een tijdelijk verblijf. Ze leerden de taal niet, spaarden geld en zouden zo snel mogelijk weer naar huis gaan. De migranten en de overheid hadden jaren nodig om te zien dat de realiteit anders was.

1973 oliecrisis in 1974 volgt een migratiestop. Daarna nog wel migratie door gezinshereniging en politiekasiel. In de jaren daarna vooral migratie van binnen Europa. (1991 9%)

1990 kantelpunt in overgang naar superdiversiteit door:

- Toename globalisering
- Oorlogen en conflicten zorgen voor grote vluchtelingenstromen (golfoorlog, Joegoslavië)
- Val van de muur

De immigratiepiek in België ligt tussen de 1998 en 2001.

In de 21ste eeuw zetten de ontwikkeling zich voort. Van de migranten komt nu 2 van de 3 uit Europa. Daarna is Afrika de grootste. In 2012 zijn er 124.717 personen legaal België binnengekomen. In 2012 ook daling voor minder gezinshereniging door een nieuwe wet in 2011. In 2012 emigreerden ook bijna 70.000 mensen vanuit

België. Er zijn meer migranten die maar tijdelijk verblijven. Migratie is ook een belangrijk kenmerk geworden. In 2011 is 11 % van de Belgische bevolking, mensen zonder een Belgisch paspoort die 'vreemdelingen' heten. Veel meer inwoners hebben een migratie achtergrond. Veel kinderen en jongeren van de derde generatie zijn Belg bij geboorte. In vijftig jaar tijd zijn Nederland en België migratielanden geworden.

De cijfers zeggen dat de meeste migranten in de steden wonen en niet op het platteland. Grote steden zijn aantrekkingspolen voor migranten en knooppunten van internationale netwerken. De diversiteit is veel groter dan het landelijk gemiddelde. In Brussel 66% heeft wortels in migratie en in Antwerpen 44%. 'Leven in diversiteit groeit uit tot een van de belangrijkste karakteristieken van stedelijkheid in de (West-)Europese steden in de 21ste eeuw.

2. De superdiversiteit van de 21ste eeuw

In 2005 werd de term superdiversiteit voor het eerst gebruikt door Steven Vertovec over London. Het gaat niet alleen om de toename van de diversiteit maar ook en vooral om een groeiende diversiteit in de diversiteit. Etniciteit is slechts een van de elementen om de diversiteit vandaag te bekijken. Het concept superdiversiteit helpt ons om de veranderende realiteit beter te begrijpen.

In de transitie van multiculturaliteit naar superdiversiteit onderscheid Geldof

- Kwantitatieve, sterke toenames van mensen met een migratieachtergrond nieuwkomers en mensen van 2^e en 3^e generatie met wortels in migratie.
- Kwalitatieve veranderingen: uit veel meer landen met meer variëteit in taal, leeftijd, verblijfsduur, sociaaleconomische positie, verblijfsstatus. Migraties komen steeds meer uit de hele wereld. Er is een groeiende versnippering in de achtergrond van migranten.

Majority minority cities: in Amsterdam en Brussel is minder dan 50% van respectief Nederlandse of Belgische afkomst. Over enkele jaren bestaat de meerderheid uit minderheden. Dat komt niet alleen door migratie, ook door de leeftijdsopbouw. De tieners met een migratie achtergrond zijn de stadsbewoners over 10 of 20 jaar. Ook zonder migratie zal dit proces doorgaan. Niet alleen in West-Europa, ook in de VS. Meer baby's met een migratie achtergrond worden geboren. Martin Crul schrijft 'iedereen behoort straks tot een etnische minderheid'. Tot nu toe leefden we in een cultuur waarin een groep een duidelijke meerderheid vormde en de rest moest zich aanpassen. In de nieuwe situatie waarin er geleidelijk geen etnische meerderheidsgroep meer is, evalueren we naar stedelijke samenlevingen waarin iedereen zich aan iedereen zal moeten aanpassen. Diversiteit is er de nieuwe norm. Dit is een van de grootste psychologische omschakelingen van onze tijd.

Enorme **toename van het aantal nationaliteiten** in steden. Amsterdam telt er 180! In London worden 300 talen gesproken. Ook de religieuze diversiteit neemt toe.

De **diversiteit van de migratiemotieven** neemt toe: arbeid, gezinshereniging, politieke vluchtelingen, economische redenen of op zoek naar een beter leven of studie.

Ook is er **diversiteit in verblijfsstatussen**. Belg van geboorte, genaturaliseerd, asielzoekers, erkent politiek vluchteling, nog niet erkende politieke vluchtelingen. EU-onderdanen, toeristen. Er zijn mensen met twee nationaliteiten en statelozen. En in de steden is ook een belangrijke groep van mensen zonder wettig verblijfsvergunning. Mensen wisselen ook van status.

In superdiversiteit is het cruciaal om oog te hebben voor de **groeïende verschillen in sociaaleconomische positie**s. Mensen met een migratie achtergrond vinden we op alle sporten van de economische ladder. Nog steeds grote armoede, maar een middenklasse is groeiende. De diversiteit binnen de diversiteit groeit zowel tussen als binnen groepen en gemeenschappen.

Met **Transnationalisme** bedoelt men de mate waarin migranten contact houden met netwerken van familie. Dit kan over de hele wereld zijn via Skype etc. TV Facebook. Dit is ook een belangrijk kenmerk van superdiversiteit.

'De groeiende etnisch-culturele diversiteit en evolutie naar majority-minority-cities gaat samen met groeiende diversiteit in de diversiteit. Deze transitie maken dat we nood hebben aan nieuwe manieren van kijken om deze dynamieken te (h)erkennen en begrijpen Het klassieke wij-zij-denken past niet meer in een samenleving waarin verschillen binnen groepen groter kunnen zijn dan verschillen tussen groepen.' (p. 34)

Superdiversiteit verwijst naar de normalisering van diversiteit, die de regel wordt in de samenlevingen van de 21ste eeuw. Super diversiteit wil taal geven aan en inzicht geven in de processen van diversificatie, die niet alleen het resultaat zijn van migratie, maar evenzeer van toegenomen individualisering en ontwikkeling van levensstijlen en persoonlijke identiteiten

Etniciteit blijft belangrijk maar er zijn veel meer verschillen en soms telt het ene verschil de andere keer het andere. Onze samenlevingen superdivers noemen helpt ons om het gepolariseerde debat voor of tegen de multiculturele samenleving te overstijgen. Het is geen ideologisch concept, maar een theoretisch en empirisch kader dat ons moet helpen de snel veranderde werkelijkheid te begrijpen.

Taal verandert, begrippen slijten of worden politiek gekleurd. Diversiteit is geen presociale categorie, maar een door mensen geconstrueerd begrip geladen met betekenissen die mensen eraan hebben gegeven. Gastarbeider, allochtoon, autochtoon, migrant, vreemdeling deze termen zijn niet neutraal meer. Ook vluchteling en illegaal.

We moeten nieuwe woorden vinden voor een nieuwe werkelijkheid. We zijn in Europa uitgegroeid van een samenleving met beperkte migratie naar een samenleving waarin etnisch-culturele diversiteit tot een basis kenmerk is uitgegroeid. Door taal kijken we met een verouderde bril naar deels achterhaalde concepten. De woorden die we gebruiken zijn nooit neutraal, ze beïnvloeden mee. Geldof gaat in dit boek op zoek naar andere manieren van kijken.

3. Migratie van hoog tot laag

Geldof spreekt over groeiende gekleurde armoede. Uit 2007 stamt het rapport 'Kleur van de armoede'. Etniciteit is nooit alleen een verklaring voor armoede of ongelijkheid. Het is wel een bijkomend en steeds belangrijker element in bestaande structurele uitsluitingsprocessen. Het gaat samen met ongelijkheid op basis van klasse, scholingsgraad of gender.

Meeste mensen met een migratie achtergrond wonen in de steden. Daarom zijn armoedecijfers in de steden hoger en wordt armoede steeds gekleurder. Superdiversiteit in de hulpverlening. In Antwerpen hebben 70% van de mensen in de bijstand een migratie-achtergrond. OCMW Vlaams instituut voor bijstand, wordt steeds meer een integratiedienst. Waardering in bijstand lopen gelijk met pogingen tot integratie. Er is een waardering in de beoordeling van de integratie inspanningen 'voor wat hoort wat'. Zo ontstaan er verschillende soorten menselijke waardigheid. Geïntegreerd is de norm, niet-geïntegreerd is lui en slecht.

Geldof noemt het een van de redenen waarom er niet veel meer protest is tegen de gekleurde armoede en waarom er niet veel meer aan wordt gedaan. Dat kan niet voor de toekomst. Als samenleving maken we niet genoeg gebruik van hun capaciteiten.

Een groeiende middenklasse.

Onderwijs is een belangrijke hefboom. Nederlands onderzoek Maurice Crul, die onderzoek deed naar tweede generatie Turkse jongeren en hun opleiding.

In België doen ze het bv veel slechter dan in Duitsland. De kenmerken van de ouders werden altijd belangrijk geacht, maar hij laat zien dat het schoolsysteem veel belangrijker is dan gedacht. Meer investering in aangepast onderwijs. Het Tweede kenmerk van de groeiende middenklasse is ondernemerschap. Ook vastgoedbezit is een reden voor opwaartse mobiliteit.

Kijken naar de transitiefunctie van wijken van aankomst in de steden verruimt onze blik en doet ons oog krijgen op dynamieken van sociale stijging. Steden als emancipatiemachines is een prikkelende metafoer. Dit vraagt om structureel sociaal beleid, voldoende ruimte voor informele dynamieken. Sociale stijging moet in de stad zelf mogelijk zijn, vooruitkomen gebeurt ook in kleine stapjes. En het is belangrijk dat de stedelijke middenklasse binding houdt met de stadswijken. De middenklasse komt niet van buiten, maar zij woont in potentie om te hoek. Daar moeten kansen voor zijn. Er is heel weinig bekend over de woonpatronen en woonbehoeften van mensen met een migratieachtergrond.

4. De nood aan een kosmopolitische blik

In deze eeuw van superdiversiteit wordt het wij/zij denken uit de 20ste eeuw over migratie steeds problematischer. Het wordt voor de politiek een middel om mensen tegen elkaar uit te spelen, aan de andere kant denken linkse mensen aan het zo snel mogelijk dichten van de kloof, maar blijven wel in wij/zij denken.

Wij/zij denken verhindert ons de complexie tijd juist in te schatten. Op deze basis kun je ook geen beleid maken.

Ulrich en Elisabeth Beck: pas uw analyse kaders aan sociologen! Willen we in de 21ste eeuw de globalisering en sociale ongelijkheid goed begrijpen. Beck noemt de nieuwe manier van kijken een kosmopolitische blik. Dat is voor hun een kader om de veranderingen empirisch te analyseren. Een empirisch-analytisch kosmopolitisme. Zo kun je de werkelijkheid in onze steden en Europa analyseren zonder ons te laten verblinden door hokjes denken in termen van nationaliteiten of etniciteiten.

Glokalisering: Globalisering in lokale neerslag in superdiversiteit en processen. Het is een proces van of/of denken naar inclusief en/en denken. Oog krijgen voor en realiteit waarin mensen niet op een kenmerk vast te pinnen zijn. Met superdiversiteit krijgen we een samenleving van meervoudige of gelaagde identiteiten.

Er bestaat voor mensen meervoudig burgerschap, mensen zijn Afrikaan en Amsterdammer. Resultaat van een meervoudige samengestelde, gelaagde identiteit en rollen. Oog hebben voor die ambivalente of meerduidigheid is een kenmerk van de kosmopolitische blik.

Is iemand 'wij' vanwege onze nationaliteit, uiterlijk, geloof of taal? In de KB is er sprake van afbrokkeling en vermenging van wij/zij. Extreme processen van verkrampde identiteit, van eigen volk eerst tot fundamentalisme.

Ook transnationaliteit en transmigratie leiden tot meervoudige lidmaatschappen en verwantschappen over grenzen en nationaliteiten heen. Het is niet vrijblijvend, mensen kunnen niet zomaar kiezen welke wij of zij zij behoren. Sommige groepen zijn ook duidelijk sociaal mobieler dan anderen.

De steden worden kosmopolitisch. Plek van ontmoeting en ontwijking. Wie kijkt naar de bevolkingsevolutie kijk in termen van nationaliteit, en ziet in al onze steden een geleidelijk toename van diversiteit. Toch leveren de officiële bevolkingscijfers een steeds minder nauwkeurig beeld van de reële diversiteit in onze steden. De wettelijke stad vertelt steeds minder over de werkelijke stad.

Geldof geeft correcties op de officiële cijfers door:

- Naturalisaties, bij steeds meer landgenoten verschillen nationaliteit en etniciteit
- Fiscale redenen. Om niet in de stad ingeschreven te staan, maar er wel te wonen (Belgisch?)
- Studenten
- Mensen met schulden zonder wettige verblijfplaats
- Migranten die aansluiting zoeken bij land, lot of dorpsgenoten er niet officieel wonen
- Mensen zonder papieren.
- Mensen uit EU-landen met een legaal toeristenvisum

Kinderen kleuren de steden. Verandering zie je beter als je naar de evolutie kijkt. In Antwerpen of Brussel zijn 70% van de kinderen jonger dan 10 jaar van allochtone origine.

Kosmopolitisme is een neutrale term. Heeft niets met wereldburgerschap te maken. Mensen kunnen bv. erg dorps blijven, het is een term om te beschrijven wat er gebeurt.

Tweede kanttekening het geef ook niet hoe mensen met elkaar leven, mensen leven meer naast elkaar dan met elkaar.

5. Transnationale levens en gezinnen

De groeiende transnationaliteit wordt basis kenmerk van migratie en superdiversiteit in de 21ste eeuw (Thomas Faist)

- Het aantal mensen dat zich verplaatst is gestegen, toerisme, studie.

Steeds meer mensen leven daar en hier. Reizen heen en weer en hebben veel contact via social media en skype. Ouderen gaan naar Benidorm etc.

De solidariteit gaat over landsgrenzen in de familienetwerken, dankzij de uitbreiding van de communicatienetwerken. Het gaat niet om 'tegelijk' en 'ook'. Geen wij en zij of hier en ginds. Steeds vaker moeten we vragen welk 'wij' wordt er bedoeld als er over wij wordt gesproken? Transnationaliteit kent vele soorten en vormen

Socio-culturele contacten, economisch transnationale activiteiten, en politieke contacten.

De vraag is of dit integratie belemmert. Zeker niet, behalve het TV kijken. Een onderzoek geeft aan dat mensen die veel Marokkaanse of Turkse TV kijken zich minder thuis voelen in België.

Er is ook nog transmigratie. Er is ook een grote groep mensen die rondtrekt. Mensen komen en gaan. Migratie is voor hen niet oneway ticket. Heen en weer pendelen tussen twee landen.

Gezinnen globaliseren en geliefden kunnen op grote afstand gevonden worden en leven. Geldof noemt wereldfamilies. Superdiversiteit heeft ook invloed op de familiemodellen waarmee wij rekening houden in de politiek. In de strijd om het beeld wat een goede familie is, botsen de wereldbeelden soms frontaal.

6. De verborgen stad

Superdiversiteit is een conditie van stedelijkheid voor alle stadsbewoners van welke origine ook en ongeacht hoelang ze als in de stad of in het land wonen. Superdiversiteit is het meest vergevorderd in de grote steden dat geven de cijfers aan. Willen we het echt begrijpen moeten we op zoek naar de echte stad achter de cijfers. (zie ook pagina 5) Er zijn veel illegalen en mensen zonder papier in Antwerpen. Regularisatie aanvragen laten zien hoeveel er zijn. In die van 2009 zijn er ongeveer 10.000 aanvragen. De meesten zijn alleen, hun familie wacht of is illegaal ergens anders. In wijken van aankomst is de superdiversiteit het grootst. Er zijn telefoonwinkels, internetcafés etc.

7. Ze moeten zich maar integreren

Onder deze stelling gaan zeer uiteenlopende boodschappen en verwachtingen schuil.

Geldof geeft vier woorden uit:

Marginalisering: geen banden meer met het land van herkomst en ook niet met het land van aankomst.

Assimilering: mensen laten de banden met het land van herkomst los en identificeren zich met het land van aankomst.

Segregatie Mensen houden de band met het land van herkomst, maar passen zich niet aan aan het land van aankomst

integratie mens houdt banden met het land van herkomst en identificeert zich met het land van aankomst. (schema p 123)

Integratie is het meest ingewikkelde begrip, het legt verantwoordelijkheid aan beide kanten. Beide kanten veranderen ook. Het is een dynamisch proces. Heel vaak wordt het woord te eenzijdig gebruikt en wordt de verantwoordelijkheid alleen bij de migranten gelegd.

Shadid integratie in Nederland leidde tot:

1. Versterking van wij/zij denken
2. Problematiseren van het niet goed genoeg geïntegreerd zijn van ..
3. Benadrukken van westerse superioriteit
4. Dit alles in een klimaat van wantrouwen

Schinkel stoort zich aan het feit dat velen redeneren vanuit een erg organische en statische kijk op de samenleving als een af te bakken of afgebakend terrein. Dat werkt sterk normatief.

Volgend een rapport van de Nederlandse Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2011) moet het Nederlandse migratiebeleid ontdaan worden van alle culturele voorwaarden. De neutraliteit van de staat ten aanzien van zijn burgers is volgens hen in het geding wanneer de staat van zijn burgers of van nieuwe migranten culturele aanpassing vergt. Erkenning van de vrijheid en zelfbeschikking van individuen volgens de RMO immers aanvaarding van sociaal-culturele en religieuze verscheidenheid in de samenleving.

Bv. onderwijs en de media gaan nog steeds uit van een ingebeelde sociologie van stabiele residentie gemeenschappen van mensen wiens achtergronden we kennen en begrijpen. Superdiversiteit geeft aan dat dat juist niet meer kan. Superdiversiteit is een uitdaging voor integratie. Wat is de betekenis van integratie in zo'n veranderende context? Wat is integratie in majority-minority steden?

De reden voor groepsgerichte integratie vervalst. Het wordt meer individueel. Campagnes van steden zijn hier al opgericht. I Amsterdam. Antwerpen heeft ook zoiets gedaan om haar 170 nationaliteiten aan zich te binden. Er is geen reden om voor identificatie met een groep te kiezen, maar wel met de multiculturele stad. Integratie moet niet te sterk focussen op een homogeen beeld van cultuur en natie. Het Herderiaanse idee van een volk, een natie, een taal, een cultuur op een grondgebied is minder dan ooit een realistische beschrijving van de samenleving.

Integratie zal nog steeds gebruikt worden in de 21ste eeuw om assimilatie af te dwingen. Het zal steeds minder goed werken. Integratie is dan ook een ruimere vraag naar de sociale cohesie in de samenleving en in de steden. Wat is de gemeenschappelijke basis van het samenleven in superdiversiteit? In de wereld van migratie

krijgen we veeleer een realiteit van elkaar aanvullende en overlappende identiteiten die elkaar ook wederzijds beïnvloeden en veranderen.

Rol van de taal blijft belangrijk. Over Antwerpen zegt hij, naarmate het aantal talen toeneemt wordt de kennis van het Nederlands belangrijker als gemeenschappelijke taal.

Superdiversiteit betekent ook de overgang naar meertalige steden. Taaldiversiteit is al een feit en zal ook nog verder toenemen door het huidige patroon van gezinsvorming. De vraag is hoe we met deze meertaligheid omgaan. (London Olympische spelen, meertaligheid als asset)

Men moet wel Nederlands leren in Antwerpen. Taalkennis is de hefboom voor emancipatie en mag nooit een excuus zijn voor uitsluiting. Geldof stelt een twee sporen beleid voor meer investeren in taalverwerving. Ook in nieuwe methoden die aansluiten op laaggeletterdheid en analfabetisme in de eigen taal. En daarnaast meertaligheid als kracht zien en als hefboom gebruiken.

Integratie als emancipatie zien. (Maurice Crul) Dan is de belangrijkste vraag welke context is de beste voorwaarde voor emancipatie?

'Werken aan integratie kan dan ook alleen door de stedelijkheid en het stadsbeleid te versterken, vanuit een open, uitnodigende en pluralistische houding tegenover diversiteit.

8. Multiculturaliteit 2.0

Nog nooit hebben in Europa zoveel diverse mensen vreedzaam samengeleefd en juist nu is het bon ton te spreken over de mislukte multiculturele samenleving

Omringt door een ongekende diversiteit weerklinkt de boodschap *ceci n'est pas une societe multiculturelle*.

De overgang naar een superdiverse samenleving is natuurlijk niet probleemloos, maar is het een drama? Kritiek van rechtsextremistische aan de ene kant en de protesten tegen dit oprukkend racisme aan de andere kant leidde tot een sterk gepolariseerd politiek debat. De vraag was vaak of we een multiculturele samenleving wilden of niet. Dat is niet meer de vraag, dat is er al. In 2000 mengt Paul Scheffer zich in het debat en legt de oorzaak bij culturele verschillen waarbij hij sterk op de Islam focust. In 2007 in 'Het land van aankomst' laat hij nieuw realisme zien, problemen erkennen om ze te kunnen aanpakken. Natuurlijk ontsnapt de Ned./Belgische situatie ook niet aan de internationale invloed van 9/11, Charlie Hebdo etc. Helaas overheerst in het nieuwe realisme het negativisme en het integratie pessimisme.

David Pinto: Nederland is van doodknuffelen naar doodknuppelen gegaan.

Welk multiculturalisme is dan failliet?

Onderscheid Rainier Baubock drie soorten:

1. Het celebrerende multiculturalisme – positieve waardering voor diversiteit als een publiek goed en een verrijking van de samenleving.
2. Tolerantie-multiculturalisme – verschillen kunnen ook tot conflicten leiden. Wat zijn de grenzen van de tolerantie? Hoe tolerant kunnen we zijn?
3. Erkennings-multiculturalisme. Publieke erkenning en waardering van verschillen wordt gezien als bron van zelfrespect van individuele leden van etnische gemeenschappen.

Volgens deskundigen zijn soorten 1 en 2 failliet. Heeft dit ook tot verandering in beleid gewerkt? Politici zeggen dat er geen draagvlak meer voor is, maar Geldof stelt of dat echt zo is. Politici volgen de samenleving, maar zelden bereiden ze die ook voor op de transitie. Tegelijkertijd groeit de multiculturaliteit die we nu diversiteit zijn gaan noemen.

Mensen verschillen van mening over wat er na het multiculturele tijdperk gaat komen, maar men is het er wel over eens dat we in de post-multicultureel tijdperk leven.

Men verwijst naar de karikatuur van het soort 1.

Geldof stelt dat het over veel meer gaat.

Het is onderdeel van de mensenrechtenrevolutie na de tweede wereldoorlog met betrekking tot etnische en raciale verschillen. (pg 156)

Hij herkent drie golven in deze revolutie:

- De strijd voor dekolonisatie
- De strijd tegen raciale segregatie en discriminatie
- De strijd voor multiculturalisme en rechten voor minderheidsgroepen.

We overschatten de val, er is geen beleid meer in diverse landen, maar wel erkenning van etnisch culturele verschillen.

En hij stelt dat we op een verkeerde manier kijken. naar de moeilijkheden en beperkingen waar we op botsen. Waarom werkt superdiversiteit het op sommige plaatsen wel en op anderen plaatsen niet. In samenlevingen met superdiversiteit is een vorm van liberaal multiculturalisme de enige vruchtbare manier om met deze diversiteit om te gaan (Kymlycka)

Multiculturalisme 2.0

De weerstand tegen het multiculturalisme is deels ideologisch geïnspireerd en ook een reactie op reële spanningen en conflicten die met de overgang naar superdiversiteit gepaard gaan. Hoe kunnen we en willen we samenleven? Het vreedzaam samenleven van zoveel verschillen gaat niet vanzelf. We zitten in een transitie periode. Voor veel kinderen en jongeren is het wel vanzelfsprekend.

We moeten een dynamischer kijk hebben op cultuur en op etnisch-culturele verschillen. Mensen evolueren ook binnen hun eigen cultuur. Ulrich Beck: mensen hebben verschillende identiteiten, rollen en posities en die combineren ze. Samenleven vertrekt vanuit respect voor het anders zijn, met de erkenning van de bestaande samenlevingsconflicten.

We moeten de stad veel centraler zien in de ontwikkeling van de samenleving. We beleven niet het mislukken van onze multiculturele maatschappij, maar het onvermijdelijke einde van onze mono culturele natiestaten. De stad is centraal in de toekomstige ontwikkelingen

Daarnaast moeten we mensenrechten mee laten tellen en racisme, discriminatie en slachtofferschap bestrijden.

Naar een emanciperende visie op burgerschap. D.i. geen burgerschap dat berust op papieren, maar een burgerschap dat mensen samen opbouwen, nl. per definitie dynamisch.

De extremen raken elkaar niet, maar versterken elkaar wel. Dynamisch burgerschap is kinderen voorbereiden op hun toekomst en niet vast te zetten op hun afkomst.

We moeten wij /zij overstijgen met gedeeld burgerschap dat gaat over de verantwoordelijkheid die mensen voelen voor hun omgeving die groter is dan hun directe familie. Geldop verwijst naar Crul die zich baseert op Moisi: we moeten naar een cultuur van hoop, van gelijkwaardigheid en emancipatie. De tweede en de derde generatie zijn hierin de motor. Meer polarisatie vergroot de angst, emancipatie en empowerment vergroten de hoop.

9. Dansen rond cultuur

Superdiversiteit verandert onze levens, vooral in de steden. Veel mensen merken het in hun werk. Onderwijs, zorg, sociaalwerk, politie. Dat merken alle kanten. Het is belangrijk om te kijken hoe je met de spanning om gaat. Hij herkent twee spanningsvelden

Ben je gericht op herverdeling of erkenning?

Herverdeling is ongelijkheid verminderen en achterstelling te bestrijden. Bij erkenning ligt de focus op erkenning en waardering voor hun specificiteit. De publieke bevestiging van culturele diversiteit wordt gezien als bron van individueel zelfrespect bij leden van minderheidsgroepen.

C.Taylor geeft aan dat eind 18^e eeuw de erkenning van individuele identiteit samengaat met het ideaal van authenticiteit. De vraag om erkenning komt uit een strijd tegen aangevoelde cultureel symbolische onrechtvaardigheid. Een politiek van erkenning poogt via cultureel-symbolische verandering ondergewaardeerde groepsverschillen positief te betrachten, vanuit een positieve waardering van culturele diversiteit. Groepsverschillen worden dus bevestigd. De escalatie van erkenningsdebatten is vaak het gevolg van een onderschatting van het belang ervan voor de betrokkenen.

In een superdiverse samenleving hebben we behoefte aan een politiek van erkenning en een politiek van herverdeling. Er is een spanning tussen beide. Vanuit herverdeling wordt gelijke behandeling voorgesteld, vanuit erkenning aparte, ongelijke behandeling die recht doet aan het verschil.

Er zijn grenzen aan de erkenning, maar die zijn wel veranderbaar en bespreekbaar in een wereld van superdiversiteit. Het gaat niet om de erkenning van een vaste identiteit. Dat is juist de essentie van integratie als een wederzijds proces. Niet alleen aanpassingen van de migrant, maar ook van de ontvangende samenleving.

Het tweede spanningsveld is tussen structuur en cultuur.

Met verandering van structuur bedoelt hij een verdere uitwerking van de mensenrechten. Het cultuurdebat is erg gepolariseerd. In een superdiverse samenleving is assimilatie geen optie meer tot frustratie van de voorvechters ervan. Samuel Huntington zette de toon met het botsen der beschavingen in. Niet de ongelijkheid stond centraal, maar de focus verschoof van sociaaleconomisch naar sociaal cultureel integratie. Het culturele schuldmodel. Waarin de cultuur de schuld krijgt van de achterstand. Geldof benadrukt nog weer dat taal een hefboomfunctie kan hebben.

Meeste tegenstanders van het culturele integratie blijven hameren op de sociaaleconomische kant. De focus op cultuur leidt af van de structurele ongelijkheden en maatschappelijke uitsluiting. Nadruk op het cultuurelement wordt rechts genoemd door vele sociologen. Sociale en politieke problemen verplaatsen naar het terrein van cultuur en religies is slecht voor een samenleving en het vergroot de islamofobie. Tariq Ramadan: 'maatschappelijke problemen mogen niet worden geïslamiseerd'. Desondanks zet deze trend zich door. Ook hulpverleners worden er mee geconfronteerd. Culturele verschillen worden geproblematiseerd. Complexe situaties zijn culturele problemen.

'culturalisering is geen oplossing het maakt de problemen alleen groter. Mensen worden vastgepind op hun achtergrond vanuit een statische visie op cultuur. We kunnen alleen het belang van de groeiende diversiteit van culturele achtergronden ook niet negeren. Hoe doen we beide? Cultuur doet ertoe en als we structurele achterstelling willen aanpakken moeten we sleutelen aan maatschappelijke structuren. Mensen versterken om hun positie in de samenleving te verbeteren. Dat doe je het beste met inzicht in en respect voor de leefwereld van mensen, en dus raak je ook aan cultuur. Hulpverlening kan niet zó de expliciete aandacht voor de culturele context.

Krachtgericht omgaan met cultuur. Cultuur in beide gevallen opvatten als dynamisch en heterogeen, open voor evolutie. Cultuur is een constructie, een product van menselijke interactie.

Stijn Oosterlynck geeft vijf dimensies van cultuur aan:

- 'Frame' waarin mensen zichzelf en hun omgeving ervaren
- Gereedschapskist aan ervaringen waaruit mensen kunnen putten om op bepaalde situaties te reageren.
- Manier waarop mensen denken aan hun leven als een verhaal
- Symbolische grenzen waarmee mensen zichzelf en anderen indelen in sociale categorieën.
- Toegang tot het cultureel kapitaal (kunst).

Werken aan structuur en cultuur kan en moet dus samengaan, vanuit een emanciperende visie en een mensenrechtenbenadering. Unicité en ruimte voor individuele trajecten.

Geldof noemt actief pluralisme als grondhouding.

Over religie zegt hij: levensbeschouwelijke verschillen zijn eigen aan een pluralistische maatschappij. Krachtige pogingen tot neutraliteit in hulpverlening miskennen de rol van religie in het leven van mensen. Actief pluralisme is volgens hem een open en kritische houding die vertrekt van de vaststelling dat je nooit neutraal kunt zijn. Vandaag is iedereen zoekend.

10. Hoe omgaan met superdiversiteit

Leven in diversiteit is dan ook een van de hoofdkenmerken van stedelijkheid in de 21ste eeuw. Superdiversiteit betekent een groeiende diversiteit in de diversiteit. Diversiteit in generaties, migratiemotieven, verblijfstatus, verblijfsduur, religieuze en taalkundige achtergronden of sociaaleconomische posities. Superdiversiteit geeft inzicht in de processen van diversificatie, die zowel het resultaat zijn van migratie als van de toegenomen individualisering en ontwikkeling van levensstijlen en persoonlijke identiteiten.

De overgang naar superdiversiteit veranderde onze samenleving en dat ligt bij velen nog erg gevoelig. Het is ook een verwerkingsproces en het helpt daarbij niets je te sterk aan het verleden vast te klampen. 'Al te vaak vermommen cultuurpessimisten zich vandaag als zogenaamde verlichtingsdenkers die de teloorgang van de westerse cultuur of beschaving verkondigen vanuit een dogmatisch superioriteitsgevoel.' (p.189)

We staan op een kantelpunt. Aan de ene kant successen, 2^e en 3^e generaties krijgen vele diploma's maar er is ook nog veel armoede. In de voortdurende polarisatie is nuchterheid nodig om te zeggen dat superdiversiteit niet per definitie gunstig of ongunstig is. Daar bij is het wel zo dat de kwaliteit van de samenleving van alle burgers afhangt. Niet wederzijdse polarisatie, maar het inzetten op verbondenheid is dan de hefboom,

gebaseerd op herverdeling en wederzijdse erkenning. Het potentieel van de superdiversiteit moet aangesproken worden en daar is beleid voor nodig.